

Fatmanur Altun
fatmanuraltun@gmail.com

Hakikatten Öte Köy Var mı?

MODERNLİK ÖNCESİ DÖNEMDEKİ “TANRI BİLİR” MOTTOSUNUN YERİNİ MODERN DÖNEMDE “BİLİM BİLİR” MOTTOSU ALMIŞTI. POST-MODERNİTE İLE BİRLİKTE MOTTO “HERKES KENDİ BİLİR” OLARAK REVİZE EDİLMİŞTİ. POST-TRUTH ÇAĞDA İSE “BİLMENİN NE ÖNEMİ VAR?!” AŞAMASINA GEÇİLDİ VE HAKİKATLE OLAN BAĞ KOPTU.

1990'ların sonunda üniversiteye başladığımda akademik mahfillerin en sıcak tartışmalarından birinin modernite/post-modernite tartışması olduğunu gördüm.

Taze bir sosyoloji öğrencisi olarak post-modernizmi anlama konusunda yaşadığım sıkıntının kaynağını sonraki yıllarda fark edecektim. Post-modernizm tartışması Batı'nın önceki yüzyılda bütün ağırlığı ile yaşadığı modernite deneyimi ile bir hesaplaşması idi ve bütün özelliklerini bu tecrübeyi ediniş biçiminden alıyordu. Batı, adını sonradan modernite olarak koyduğu bir değişim-dönüşüm sürecinden geçmiş, bu esnada toplumsal yapısı ve bütün kurumları metamorfoza uğramıştı. Ancak bu farklılaşma kolay olmamış, yaşanan sert geçiş Batı içinde pek çok sorunu beraberinde getirmişti. Batı sosyoloji ilmini de yardıma çağırarak bu keskin tarihsel virajı aldı ve yaşadığı başkalaşıma bir ad koydu: Modernite.

Modern Çağ

Modernite, Batı'nın “Biz ne yaşadık/yaşıyoruz?” sorusuna verdiği en şümüllü cevaptı. Zira Batı bir yandan tarihsel ve siyasal bir başarı hikayesi yazmaya çalışırken diğer yandan da toplumsal ve siyasal yapıda ortaya çıkan sempotmları yatıştırılmaya çabalıyordu.

Toplumsal yaşamda aristokrasinin yerini burjuvazinin alması, üretim biçimi olarak toprağa dayalı üretim ilişkilerinden kitlesel üretime geçilmesi, Kilise yerine antik Yunan felsefesine yaslanan bir siyaset felsefesinin ve insan haklarına dayalı bir ontolojinin benimsenmesi ile belirginleşen bir formasyondur bu. Şehirleşmenin giderek artması, insan zihnindeki toplulukçu kodların ve insanın emeği ile bağ kurmasını sağlayan devamlılığın aşınması, yeni dönemin en önemli göstergeleriydi. İnsanlar giderek artan oranda atomize yaşamlar benimsiyor, bir topluluğun parçası olmayı giderek daha az önemsiyor, gelenek, din, kültür gibi değerlerin sınırlayıcı topoğrafyasında seyahat etmek istemiyorlardı. Bütün bunlar insanları bunaltıcı bir yalnızlığa itiyor, derin bir anlam kaybı ve Weber'in tabiriyle “büyünün bozulması” ile imtihan ediyordu.

Öte yandan teknik gelişme göz kamaştırıcı idi. Kitlesel üretim insan topluluklarını, ihtiyaçların ezici baskısından kurtarıyor, tüketim giderek en önemli insan faaliyeti haline dönüşüyordu. İnsan yaşamı uzuyor, hastalıklara hızla çareler bulunuyor, gelişen tarım teknolojileri sayesinde insanoğlu tarihsel açlık sinamasında kendisini ilk defa bu kadar güvende hissediyordu. Bu atmosfer insanların yaşadıkları çağa dönük tutkulu bir algı geliştirmelerine sebep oldu. İlerlemenin ve geliş-

min baş döndürücü yapısı bütün yan etkileri silikleştiren bir hal aldı ve modernite övgüsü 20. yüzyılın ortalarına kadar yaygın bir bakış açısı olarak devam etti. Bu bakış açısı 20. yüzyılın son çeyreğinde modernleşmeyi “küreselleşme” adı altında yeniden paketleyerek tüm dünyanın tüketimine açtı ve onu adeta bir arzu nesnesine dönüştürdü.

Post-Modern Çağ

20. yüzyılın sonlarına doğru modernitenin açmazları süpürüldükleri halı altlarından çıkmaya ve kendilerinden giderek artan oranda söz ettirmeye başladılar. Yalnızlık, anlam kaybı, büyüünün yitimi, tüketimin pençesindeki insanlık halleri, toplumsal bağların ve ailenin çözülmesi, insan ilişkilerinde sahiçiliğın ortadan kalkması ve çıkar ilişkilerinin bütün insani ilişki biçimlerine sirayet etmesiyle birlikte modernitenin ağır eleştirilere maruz kalmaya başlaması söz konusu oldu. Batı içinde giderek artan sayıda insan, modern anlatının inşa ettiği büyük masalları dinlemeyi reddetmeye başladı. İlerleme, kalkınma, gelişme gibi idealler ve onların taşıyıcısı olan kurumsal yapılar adeta topa tutulmaya başlandı ve Batı içinde modernlik sonrası çağ (post-modernite) başlamış oldu. “Ne olursa gider” (Anything goes...) mottosu ile başlayan çağ,

Batı'nın kendi içerisinde başlattığı bir tartışmaya yine Batı içerisinden verilen bir cevap olmaktan başka bir şey değildi ve bütün özellikleri ile Batı tecrübesini yansıtıyordu. Tıpkı modernite tartışması gibi...

Dışarıdan Bakanlar

Bizler, Batı-dışı dünyadan olaylara bakanlar olarak bu şekilde anlamıyorduk yaşananları. Modernite tartışmasını da sanki kendi tarihsel tecrübemizin bir yansımamış gibi anlamlandırmaya çalışmış, yeni nesillere de bunu böylece öğretmeye çalışmıştık. Modernliği bizzat tecrübe etmediğimiz için kendimizi eksik ve geç kalmış hissetmiş, bu geç kalmışlığımızı telafi etmek için üzerimize modernleşme elbisesini giyerek Batı'yı taklit etmeye girişmiştik. Gardrop Batılılaşması olarak tarihe geçecek olan jakoben uygulamamız bu yüzeysel çabalarımızın ve taklitçi zihniyetimizin ürünü olarak ortaya çıkmıştı. Post-modernite tartışmasına da aynı şekilde yaklaştık. Henüz modernite ile sağlıklı bir ilişki kuramamışken, Batı, modernlik perdesini kapatıp, post-modernite aşamasına geçti. Biz de Batı'nın ardı sıra koşarak bu kez kurumları, geleneği, kültürü, dini reddetme kavşağında bulduk kendimizi. Bu da kendi içinde pek çok sancıyı getirdi. Sancılarımız devam ederken birdenbire yeni bir çağa ayak bastık: Post-truth.

Hakikatten Sonra Ne Var?

Taze bir sosyoloji öğrencisinin anlamakta zorlandığı ve bir lunapark treni hissini oluşturan inişlerin, çıkışların ve histerik bağlanışların sebebi tam da bu, bize ait olmayan tecrübeyi ısrarla kendi üzerimize geçirme çabasıydı. Batı, modernite ile Tanrı'yı yerinden edip, akli ve bilimi onun yerine ikame etmişti. Modernlik öncesi dönemdeki "Tanrı bilir" motto-sunun yerini modern dönemde "Bilim bilir" mottosu almıştı. Post-modernite ile birlikte motto "Herkes kendi bilir" olarak revize

Gündelik yaşantılarımızda önce hakikat evini inşa ederek işe başlayabiliriz. Hakikat sokağını, hakikat mahallesini, hakikat ülkesini ve hakikat insanlığını yeniden inşa edecek olanlar bu küçük hakikat tuğlaları olacaktır.

edilmişti. Post-truth çağda ise "Bilmenin ne önemi var?!" aşamasına geçildi ve hakikatle olan bağ koptu.

Oysa insanın hakikatle kurduğu ilişki onun yeryüzündeki varlığını teminat altına alan yegane şeydi. İnsanoğlu, tabiatla çalışan bilgiye yaslanarak açlık ve hastalıklarla mücadele edebilmiş, kendisine barınak inşa edebilmiş, şehirler kurarak güvenliğini temin edebilmişti. Toplumsal tecrübeye ve tarihsel örüntülere dayanan bilgi ile gereksiz savaşlardan ve çatışmalardan kaçabildiği kadar kaçarak kaynaklarını ve enerjisini hayatta kalma mücadelesine yönlendirebilmişti. İçsel bilgiye yaslanarak varlığını anlamlandırmayı ve hayatı zenginleştirmeyi başarabilmişti. Ve şimdi insanoğlu bütün o gelişme, kalkınma ve ilerleme efsanelerinin ardından hakikatle bağını kesmeyi seçiyordu. Tarihin bir şakası mıydı bu?!

Ne Yapmalı?

İnsan, hakikat olmadan hayatta kalamaz. Öyleyse ne yapmalıyız? Öncelikle bizler, Batı dışından olaylara bakan ve Batı tarihsel tecrübesi ile tutkulu bir tangoya tutuşanlar olarak, duruşumuzu değiştirerek işe başlamalıyız. Şunu bilmeliyiz ki, üniversitelerin, dergilerin, akademik mahfillerin sanki kendi tarihsel tecrübeleriymiş, sorunlarıymış, dertleriymiş gibi gözünü dikip baktıkları Batı tecrübesi ancak ve sadece Batı için anlamlı olabilir. Bizi biz yapan tecrübeyi, zorlandığımız yerleri, acılarımızı, dertlerimizi konuşmak yerine Batıyı anlamaya ve kendi-

mizi Batı tecrübesi ile anlamaya çalışmak gölgemizi kovalamaktan farksızdır. Kendi göz kusurumuza uygun merceklelerimizle dünyaya baktığımızda Batı düşüncesinin ve tarihsel tecrübesinin bizi getirip bıraktığı post-truth bataklığının boyutlarını daha iyi görebiliriz.

Post-truth çağın göstergeleri olan yalan, zorbalık, iftira, itibar suikastları gibi göstergeler aslında intihar etmeye hazırlanan insanoğlunun elindeki silahlardır. İnsanlar politik çıkarlar uğruna hasım gördüklerini hakikatin yokluğu ile yaralamaktadır. Ancak hakikati silikleştirmek, değersizleştirmek suretiyle kendilerini yeryüzüne bağlayan en önemli aracı imha etmektedirler.

Bu kendine dönük yıkıcı eylemi benzer eylemlerle ortadan kaldırmak ihtimal dahilinde değildir. Bunu yapmak aktörleri ortadan kaldırsa da yıkıcı süreç katkı vermekten başka hiçbir işe yaramayacaktır. Bu süreci tersine çevirmenin ilk adımı hakikatle bağımızı felsefi temelde yeniden inşa etmektir. Yalan söylememek ve yalana tahammül etmemek toplumsal olarak yeniden kazanmamız gereken ilk reflektir. Yalan söylediği ispat edilen bir kişinin şahitliğini ömür boyu kabul etmeyen geleneğimizin bize fısıldadığı önemli bir tecrübeler bu. Gündelik yaşantılarımızda önce hakikat evini inşa ederek işe başlayabiliriz. Hakikat sokağını, hakikat mahallesini, hakikat ülkesini ve hakikat insanlığını yeniden inşa edecek olanlar bu küçük hakikat tuğlaları olacaktır. Aksi, post-truthun pençesinde yok olmaktadır. **■**